

Res iudicata az Alkotmánybíróság gyakorlatában

DOI: 10.59851/mj.73.04.10

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos 23. § (4) bekezdése a jelen határozat nyomán lefolytatásra kerülő új eljárásban nem alkalmazható.

Az Alkotmánybíróság határozatában megsemmisítette a Debreceni Törvényszék 15.K.700.572/2025/4. számú ítéletét és a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala HB-03/ESZEUR/00235-8/2025. számú határozatát.

Végül az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése, valamint a B) cikk (1) bekezdése alapján, hivatalból állapított meg mulasztást amiatt, mert az Országgyűlés nem szabályozta egyértelműen a Kúria eljárását az Alkotmánybíróság azon döntéseinek esetére, amikor az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja szerinti alkotmányjogi panasz eljárás során állapít meg alkalmazási tilalmat. Az Alkotmánybíróság felhívta határozatában az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2026. október 31. napjáig tegyen eleget.

Kulcsszavak: diszkrimináció tilalma; alkalmazási tilalom; res iudicata; jogállamiság; jogbiztonság
Határozat száma: 1054/2026. (II. 20.) AB határozat

1. Az alapügy és az indítvány

Az indítványozó a szülei halála után (az édesapa 2012. augusztus 1-jén, édesanyja pedig 2024. március 7-én hunyt el) két testvérét egyedül gondolja. A testvérek egészségi állapotukra tekintettel rokkantsági járadékban és fogyatékosági támogatásban részesülnek. Az indítványozó 2025. január 27. napján súlyosan fogyatékos testvérei gondozására tekintettel gyermekek otthongondozási díja (a továbbiakban: gyod) megállapítására irányuló kérelmet terjesztett elő. Kérelmét az első fokon eljáró Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatala határozattal, érdemi vizsgálat nélkül utasította el. Az elutasítás indoka az volt, hogy az indítványozó kérelmét az édesanya halálát követő 3 hónapon túl nyújtotta be. A Vhr. kérelem elbírálásakor hatályos 23. § (4) bekezdése kizárta az indítványozó számára az ellátás megállapításának lehetőségét akkor, ha a kérelem benyújtására az ellátásra való jogosultságot megalapozó körülmény bekövetkeztétől számított három hónapon túl kerül sor.

Ezt követően az indítványozó közigazgatási pert kezdeményezett a hatósági döntés törvényességi felülvizsgálatára. Keresetét a Debreceni Törvényszék 15.K.700.572/2025/4. számú ítéletével elutasította. Indokolása szerint a hatóság döntése jogszerű volt.

Az indítványozó ezen előzmények után fordult az Alkotmánybírósághoz, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CL. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján kérte, hogy a testület semmisítse meg a közigazgatási perben alkalmazott Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos 23. § (4) bekezdését. Kérte továbbá az alaptörvény-ellenes jogszabály alkotmányjogi panaszra okot adó egyedi ügyben történő alkalmazásának kizárását.

Az indítvány szerint az alaptörvény-ellenességet az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésének megsértése okozza. Megállapította, hogy a Vhr. támadott rendelkezése

önkéntesen zárja ki azokat a hozzátartozókat a gyod-ra való jogosultság köréből, akik kérelmüket az ellátásra való jogosultságot megalapozó körülmény bekövetkeztétől számított három hónapon túl terjesztették elő. A homogén csoport meghatározásával összefüggésben az indítványozó arra hivatkozott, hogy a gyod-ra való jogosultság körében az Alkotmánybíróság által a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.) kapcsán tett megállapítások a Vhr. esetében is teljes mértékben irányadóak [vö. a gyod-ra való jogosultság feltételeinek alkotmányossági vizsgálatát elvégző 5/2023. (VI. 6.) AB határozat megállapításaival]. Az indítvány szerint a különbségtételnek már csak azért sincs alkotmányos alapja, mert a homogén csoporton belül mind a gondozási feladat, mind az igényelt ellátás, mind pedig a védeni kívánt alkotmányos érdek (a súlyosan fogyatékos gyermek folyamatos gondozásának támogatása) azonosak.¹

2. Az Alkotmánybíróság döntése

Az Alkotmánybíróság a panasz befogadása során mindegyik elítélte, hogy a 11/2025. (X. 9.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) már megállapította, hogy a Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos 23. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes volt, és az Abtv.

¹ Az Alkotmánybíróság 11/2025. (X. 9.) AB határozatával megállapította, hogy a Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. napja között hatályos 23. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes volt, és elrendelte az alaptörvény-ellenes rendelkezés általános alkalmazási tilalmát is. Az indítványozó az Alkotmánybíróság ezen határozatára hivatkozással utóbb benyújtott indítványkiegészítésében kifejezetten kérte, hogy az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszra okot adó ügyben az Abtv. 45. § (4) bekezdése alkalmazásával egyedi alkalmazási tilalmat állapítson meg.

45. § (4) bekezdése alapján elrendelte az alaptörvény-ellenessé nyilvánított jogszabályi rendelkezés folyamatban lévő ügyekben való általános alkalmazási tilalmát is. A jelen ügyben a Debreceni Törvényszék ítéletét még az Abh.-t megelőzően hozta meg, így az nem minősült az Abh. szerinti „folyamatban lévő” ügynek. Az Alkotmánybíróság szerint éppen ezért vetette fel az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvényellenesség kételyét, hiszen éppen egy olyan jogszabályt alkalmaztak a jogalkalmazó szervek, amelyről az Alkotmánybíróság később kimondta, hogy alaptörvény-ellenes. Ezzel összefüggésben rögzítette az Alkotmánybíróság, hogy a Debreceni Törvényszék a támadott döntését még 2025. június 25-én hozta meg, és az Alkotmánybíróság az Abh.-t 2025. szeptember 30-án fogadta el, így az abban megállapított alkalmazási tilalmat a Debreceni Törvényszék nem tudta figyelembe venni, az rá nem vonatkozott.

Ezt követően az Abtv. 31. § (1) bekezdése szerint a *res iudicata* fennállását kellett vizsgálni. Ezzel kapcsolatban megállapította a testület, hogy az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz elbírálását megelőzően (de az alkotmányjogi panasz benyújtását követően) már döntött a Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos 23. § (4) bekezdése, vagyis ugyanazon jogszabályi rendelkezés alaptörvényellenességének kérdésében. Az indítványozó ugyanezen jogszabályi rendelkezésre, azonos Alaptörvényben biztosított jogra [XV. cikk (1) bekezdése] és azonos alkotmányjogi összefüggésre hivatkozással nyújtotta be alkotmányjogi panaszát. A körülmények alapvető megváltozását a testület nem tudta megállapítani, így ezek szerint az Abtv. 31. § (1) bekezdése alapján nem lenne helye alkotmányjogi panasznak. Ugyanakkor azt is értékelte az Alkotmánybíróság, hogy az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, az R) cikk (1) bekezdése értelmében az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja, az R) cikk (2) bekezdése értelmében pedig az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezők. Az alkotmányjogi panasz eljárás célja annak biztosítása, hogy az Alkotmánybíróság orvosolhassa az indítványozókat ért alaptörvény-sértéseket. Ezen rendelkezésekre való tekintettel a testület a konkrét ügyben érdemi vizsgálatot folytatott le, különösen hangsúlyozva, hogy az Abtv. 31. § (1) bekezdése nem az „ismételt” alkotmányjogi panasz benyújtását tiltja, hanem a jogszabály alaptörvényellenességének „ismételt” megállapítását.

Az Alkotmánybíróságnak jelen ügyben a Vhr. támadott rendelkezése egyedi ügyben való alkalmazásának kizárásáról kellett döntenie, annak érdekében, hogy hasonló ténybeli alapból származó, azonos jog alapján keletkezett jogviszonyok hasonló elbírálást nyerjenek az általános hatáskörű bíróság előtt.

A testület abból indult ki, hogy az Abtv. 45. § (3) bekezdése értelmében a jogszabály megsemmisítése főszabály szerint nem érinti a határozat közzététel napján vagy azt megelőzően létrejött jogviszonyokat és a belőlük származó jogokat és kötelezettségeket. Így az Abh. hatálya automatikusan nem terjed (nem terjedhet) ki az alkotmányjogi panaszra okot adó ügyben született, az Abh. meghozatalát megelőzően már jogerőssé vált bírósági döntésre.

Az Abtv. 45. § (4) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság az előző főszabálytól eltérően is dönthet a megsemmisített jogszabály általános vagy egyedi ügyekben történő alkalmazhatatlanságának kérdésében, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jobbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja. Jelen ügyben a testület úgy találta, hogy „az Alaptörvény védelme”, „az alkotmányjogi panasz eljárás funkciója”, „az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke (az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása volt a kérelem elutasításának egyetlen indoka) indokolja, hogy a testület rendelje el a Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos 23. § (4) bekezdése egyedi ügyben történő alkalmazásának kizárását.

Abban az esetben, ha az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz eljárásban a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést megsemmisíti, és az az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható, az alkotmányjogi panasz orvoslásának eljárási eszközét a Kúria állapítja meg a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 427. § (1) bekezdése alapján. A Pp. hivatkozott rendelkezése alapvetően azon eseteket rendezi, amikor a megsemmisítés jogkövetkezményét az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló (peres) eljárásban kell levonni. Jelen esetben ugyanakkor a Vhr. szóban forgó rendelkezésének megsemmisítése egy másik panaszos ügyében is kifejt(het)i a hatását. Elismerve, hogy „[a] bírósági döntések jogerejének kivételes jelentősége azt követeli meg, hogy az Alkotmánybíróság kiterjesztő jogértelmezéssel ne tágítsa a jogerő áttörésére vonatkozó esetek körét”, az Alkotmánybíróság az Abtv. 28. § (2) bekezdése alkalmazásával áttért a Debreceni Törvényszék 15.K.700.572/2025/4. számú ítélete alaptörvény-ellenességének vizsgálatára.

A testület abból indult ki, hogy mind a hatóság, mind a törvényszék döntéseiket az utóbb alaptörvény-ellenessé nyilvánított Vhr. 23. § (4) bekezdésére alapították. „Azáltal, hogy a törvényszék (és az alperes hatóság) az eljárásában olyan jogszabályi rendelkezést alkalmazott, melynek alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság utóbb megállapította, az Alkotmánybíróság által elrendelt alkalmazási tilalom pedig az ügyek egyedi, időbeli sajátosságai miatt nem hatott (nem hathatott) ki erre az eljárásra, az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy annak érdekében, hogy az indítványozót ért alaptörvény-sértés megfelelően orvoslásra kerülhessen, a támadott bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapítása is elkerülhetetlen” (Indokolás [30]). Erre tekintettel a megismétlésre kerülő eljárásban a jogalkalmazó szerveknek az alkalmazási tilalomnak megfelelően kell majd eljárniuk.

Az ügy érdemi vizsgálata és elintézése során a testület hivatalból, az Abtv. 46. § (1) bekezdése alapján észlelt mulasztást is orvosolta. A többségi határozat szerint a vonatkozó eljárási törvények nem tartalmaznak egyértelmű, minden kétséget kizáróan nyilvánvaló és mind az indítványozók, mind pedig a jogalkalmazó számára is objektív módon megismerhető és alkalmazható előírásokat azokra az esetekre, amikor az Alkotmánybíróság már az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz keretei között kizárólag alkalmazási tilalmat állapíthat meg, te-

kintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság valamely határozatában korábban már megállapította az alkotmányjogi panaszra okot adó ügyben alkalmazott jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét. A határozat szerint ezen eljárási normák az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményének tennének eleget.

3. Párhuzamos indokolás

A határozathoz Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolást fűzött, továbbá két pontban csatlakozott Dr. Handó Tünde alkotmánybíró következőkben bemutatásra kerülő különvéleményéhez.

A párhuzamos indokolás mindenekelőtt utalt az Alkotmánybíróság 35/2011. (V. 6.) AB határozatára, amelyet megelőzően „az Alkotmánybíróság az osztrák jogban ismert és onnan átvett »első premizálása« elvet követte, vagyis az alkotmányellenesség kimondása a norma kapcsán *res iudicata* helyzetet keletkeztetett, az alkalmazási tilalmat pedig az Alkotmánybíróság nem tekintette indítványnak, ezért azt egyszerűen visszautasította”.

Arra is rámutatott, hogy az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján az alapügyben eljáró bíró fordulhatott volna az Alkotmánybírósághoz. Ezen szabályozási koncepció alapvetően két okra vezethető vissza: „1) Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség megállapítására – és ezzel az Alaptörvény védelmére – hivatott, az alkalmazási tilalom kimondása pedig jogkövetkezmény, amely nem önmagában álló hatásköre a testületnek. 2) A bíró viszont az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése alapján a törvénynek, de csak az alaptörvény-konform törvénynek van alárendelve. Következésképpen kétség esetén köteles tisztázni a perben alkalmazandó jog alkotmányosságát az Alkotmánybíróság előtt. Tehát mindaddig, amíg ugyanazon ténybeli alaplól származó, ugyanolyan jogi megítélésű ügyet ugyanazon norma alapján kellene a bírónak eldöntenie, de nem terjeszt elő alkotmányossági indítványt időben (értsd: csatlakozva más bírói indítványokhoz) az Alkotmánybíróságnál, saját perének befejezése előtt indítványozhatja az alkalmazási tilalom kimondását”.

Nézete szerint végül a törvénytisztelő döntés megsemmisítésének az alapja az, hogy „a jelen ügy indítványozója a tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indok nélkül került hátrányosabb helyzetbe azokhoz a peres felekhez képest, akiknek esetében a bíró időben fordult az Alkotmánybírósághoz a perükben alkalmazandó norma alkotmányosságának tisztázása érdekében. Vagyis a bírói döntés utólagos, vagy mondhatjuk visszamenőleges alaptörvény-ellenessége az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése, amelyet az indítványozó az indítványban is hivatkozott”.

4. Különvélemények

Dr. Handó Tünde alkotmánybíró a mulasztással nem értett egyet. Meglátása szerint „[a] törvényhozó arra az álláspont-ra helyezkedett, hogy a polgári és közigazgatási ügyekben a Kúriának közvetlen hatáskört is biztosít az alkotmánybírói döntésnek az egyedi ügyre vonatkozó további végrehajtásában. Ennek azért is lehet jelentősége és hasz-

nossága, mert így a jogegység szempontjából is számosságot adó ügytípusokban a Kúria közvetlen és »kényszerű« rálátással rendelkezik az alkotmánybírói gyakorlatra, illetve lehetőséget kap a jogegység ennek megfelelő figyelemmel kísérésére, alakítására. A bíróság intézményi szabadságának biztosítása – az intézmények egymás iránti bizalma és tisztelete mellett –, valamint az Alkotmánybíróságnak a további eljárásra vonatkozó instrukcióktól való visszatartása (ne váljon szuperbíróssággá) végső soron éppen a jogbiztonságot szolgálja. Azt szolgálja, hogy az alkotmányos intézmények a maguk hatásköri korlátait megtartsák, s hogy legyenek tekintettel a másik alkotmányos rendeltetésére. Nagyobb elfogadottságot adhat az alkotmánybírói döntésnek, a végrehajtásának, ha azt a rendes bírósági szervezet csúcán álló Kúria fordítja vissza/le a bírósági eljárásba, vagy legalábbis jelképes szerepet kap benne (például ő küldi meg a hatóságnak az Alkotmánybíróság határozatát). Az egyéni jogvédelemnek hosszú távon az kedvez, ha a két intézmény (intézmény rendszer) harmonikus együttműködésben végzi feladatát. Az így kialakított, és zökkenőmentesen működő rendszernek a megbontása nem kecsgetet jobb működéssel, hanem csak azt a kockázatot hozza magával, hogy a jogalkotói buzgalom, a társadalmi mérnökösökösödés ürügyül szolgálja az alkotmánybírói eljárás, és a bírósági eljárások kapcsolódó szabályainak változtatásához”.

Különvéleményében rámutatott továbbá, hogy az Abh-ból következően (annak *erga omnes* hatálya miatt), jelen ügyben elegendő lett volna az alkalmazási tilalomról rendelkezni, amelynek következményeit a Kúria levonhatta volna a Pp. rendelkezéseinek megfelelően. A különvélemény szerint a jogalkalmazó szervek „a rájuk vonatkozó és jelenleg hatályos jogszabályok alapján képesek az indítványozó egyéni jogsérelmének eljárásjogi jogkövetkezményét meghatározni. Ezért a mulasztás megállapítása szükségtelen volt: »Ha nem szükséges változtatni, akkor szükséges nem változtatni.«”

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró szintén különvéleményt fogalmazott meg. Nem értett egyet a mulasztás megállapításával. A Kúria ugyanis – érvelése szerint – olyan alkotmányos környezettel találkozik, amelyben nem kétséges, hogy mit kell tennie, hiszen: „egyazon jogszabályhelyre vonatkozóan

- van egy alaptörvény-ellenesség kimondása [a 11/2025. (X. 9.) AB határozat által];
- van egy alkalmazási tilalom kimondása részint a 11/2025. (X. 9.) AB határozat által (értelemszerűen akkortól kezdve);
- van egy alkalmazási tilalom kimondása részint a jelen határozat által (értelemszerűen mostantól kezdve); s
- meg van semmisítve a jelen alapügy döntése.”

SZABÓ ANNAMÁRIA ESZTER

főtanácsadó, Alkotmánybíróság; egyetemi docens,

*Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Közjogi Intézet*

